

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності фінанси, банківська справа та страхування
за магістерською програмою професійного спрямування
Управління публічними фінансами

на тему: «Місцеві податки і збори з юридичних осіб в Україні»

Виконавець:

студентка 6 курсу 61 групи факультету
фінансів та банківської справи
Пономарьова Влада Сергіївна

Науковий керівник:

к.е.н., доцент
Мартинюк Ірина Василівна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Так як місцеві податки і збори передбачають неабиякі надходження до місцевих бюджетів і механізм справляння яких є фінансовою основою забезпечення надання суспільних послуг громадянам в окремих адміністративно-територіальних одиницях, то аналіз даної теми має визначальне значення особливо у розрізі юридичних осіб, оскільки юридичні особи вважаються ключовими суб'єктами в державах із розвинутою економікою. У сучасних умовах розвитку економіки України посилення ролі місцевих податків і зборів та збільшення за їх рахунок доходної частини місцевих бюджетів є головним напрямом зміцнення й розширення фінансової автономії місцевих органів влади та розвитку міжбюджетних відносин, а все це потребує детального дослідження, що зумовлює актуальність обраної теми.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження системи місцевого оподаткування в частині справляння місцевих податків і зборів з юридичних осіб, виявлення проблематики та розробка пропозицій щодо вдосконалення. Виходячи з мети, слід вирішити наступні завдання:

- розглянути історію становлення місцевих податків і зборів та економічну сутність і роль;
- визначити нормативно-правове регулювання справляння місцевих податків і зборів з юридичних осіб;
- проаналізувати фіскальну ефективність місцевих податків і зборів з юридичних осіб в Україні за 2018 - 2022 роки;
- провести детальний аналіз плати за землю з юридичних осіб за останні роки в податковій системі України;
- вказати динаміку надходжень і податковий борг місцевих податків і зборів з юридичних осіб Одеської області за 2018 - 2022 роки;
- спрогнозувати надходження місцевих податків і зборів з юридичних осіб до місцевих бюджетів України на 2024 - 2025 роки;
- обґрунтувати необхідність зарубіжного досвіду справляння місцевих податків і зборів в Україні;
- визначити сучасні проблеми місцевого оподаткування в Україні та шляхи його вдосконалення.

Об'єкт дослідження: процес справляння місцевих податків і зборів з юридичних осіб в Україні.

Предмет дослідження: економічні відносини, що виникають між податковими органами та юридичними особами під час справляння місцевих податків і зборів.

Методами дослідження для вирішення поставлених у роботі завдань є загальнонауковий для визначення сутності місцевих податків і зборів, історичний метод для узагальнення основних етапів становлення місцевих податків і зборів, порівняльний, статистичний аналіз для дослідження частки місцевих податків і зборів, схематичний, табличний й графічний методи для зображення динаміки показників місцевих податків і зборів.

Інформаційною базою у ході даного дослідження є звіти Державної податкової служби, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики, Міністерства фінансів України, законодавчі та нормативні акти з питань оподаткування, накази, навчальні посібники, збірники наукових праць, матеріали конференцій, довідкова література та дані інтернет-ресурсів.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальна кількість сторінок складає: 124 сторінки, із них 96 сторінок основного тексту. Робота містить 27 таблиць та 31 рисунок, додатки викладено на 23 сторінках, список використаних джерел містить 41 найменування.

Публікації. Взято участь у міжнародних, всеукраїнських, студентських конференціях та певні наукові результати напрацювань були опубліковані:

- у Журналі «Соціально-економічні проблеми і держава», 2022, випуск 2(27), стаття на тему: «Сучасна проблематика майнового оподаткування: національний і міжнародний вимір»;

- у VI Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» з публікацією тез «Проблематика місцевих податків в Україні на сучасному етапі»;

- у V Всеукраїнській науково-практичній онлайн-конференції «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи» з публікацією тез «Сучасна проблематика обчислення плати за землю в Україні»;

- у V Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансові інструменти сталого розвитку економіки» - тези «Зміни податкової звітності з податку на майно для юридичних осіб»;

- у кафедральному збірнику фінансів Одеського національного економічного університету стаття «Особливості проведення камеральної перевірки податкових декларацій з податку на майно».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні засади справляння місцевих податків і зборів з юридичних осіб»** розглянуто історію становлення місцевих податків і зборів, економічну сутність та їх роль у податковій системі. Досліджено нормативно-правове регулювання справляння та надано характеристику відповідно до кожного місцевого податку і збору.

У другому розділі **«Оцінювання ролі місцевих податків і зборів з юридичних осіб у податковій системі України за 2018-2022»** проаналізовано фіскальну роль місцевих податків і зборів з юридичних осіб, проведено моніторинг ролі плати за землю з юридичних осіб у податковій системі України, розглянуто динаміку надходжень і податковий борг місцевих податків і зборів з юридичних осіб в Одеській області за 2018-2022 роки та здійснено прогнозування надходжень місцевих податків і зборів з юридичних осіб до місцевих бюджетів України на 2023-2024 роки.

У третьому розділі **«Проблеми та перспективи вдосконалення справляння місцевих податків і зборів з юридичних осіб»** розглянуто зарубіжний досвід

справляння місцевих податків і зборів та можливість його застосування в Україні, визначено проблеми місцевого оподаткування в Україні.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

- Місцеві податки не мають таку довготривалу історію виникнення як державні, проте все рівно мають свою історичну ізіюминку. Податок на майно згадували ще до 6 тисячоліття до н.е. у Стародавньому світі, Греції та Римі. Перша база оподаткування - земля, плодові дерева, свійські тварини та врожай, які представляли основне джерело багатства у Стародавньому світі. Дж. Генрі у XIX ст. представив свою ідею єдиного земельного податку, а у подальшому вже ідеї оподаткування землі стрімко розвивалися. Згідно з історичними даними, першим місцевим стягненням вважають податок на користь бідних, який введений в Англії у XVII ст. через вагоме збільшення кількості бідних і злидарів. Місцеві податки існували для утримання охорони, лікарень, місцевої поліції та на окремі види робіт із благоустрою міст, а саме будівництво, освітлення тощо. Податок на нерухоме майно є традиційним об'єктом оподаткування ще з XVIII сторіччя і якщо люди володіли ним, то вважалось, що вони багаті. Першим класичним майновим податком на території України можна вважати «дякло», який запроваджений ще у 947 році княгинею Ольгою. Починаючи з 2004 року в Україні справлялись 2 місцевих податки і 12 видів місцевих зборів, а вже у 2015 році внесені зміни у майнове оподаткування, по теперішній час справляється податок на майно: податок на нерухоме майно, від земельної ділянки, плата за землю, транспортний податок та єдиний податок, а також місцеві збори: туристичний та за паркування транспортних засобів.

- Місцеві податки і збори законодавчо регламентовані Податковим кодексом України, що регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, порядок їх адміністрування, їх обов'язки та права тощо. Крім цього, Конституцією України закріплено право встановлення місцевих податків та зборів органами місцевого самоврядування. Земельним Кодексом України регулюються земельні відносини в Україні з метою забезпечення права на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави, раціонального використання та охорони земель. Цивільним Кодексом України передбачені особисті немайнові та майнові відносини, засновані на юридичній рівності. Бюджетним Кодексом України визначено, що місцеві податки і збори зараховуються до бюджетів відповідного рівня відповідно до Бюджетного кодексу України.

- Динаміка надходжень майнових податків в Україні протягом досліджуваного періоду часу показує позитивну тенденцією, але винятком є транспортний податок. Зменшення надходжень з транспортного податку цілком може бути зумовлено скороченням переліку авто, з яких потрібно платити податок, та зниженням платоспроможності громадян. Зменшення сплати плати за землю у 2020 році відбулося через зміни внесені до податкового законодавства, а саме Законом № 540-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)», а саме надання пільги зі сплати

плати за землю. Місцеві податки та збори з юридичних осіб у податкових надходженнях місцевого бюджету займають незначну роль. Питома вага місцевих податків з юридичних осіб у всіх надходженнях місцевих податків є незначною, частка плати за землю та єдиного податку перевищує інші, так як і в загальній сумі надходжень від місцевих податків. У ВВП місцеві податки та збори мають значну роль, адже вони досягають значення більше одиниці, проте сама тенденція показує на спад. Розглянуто забезпечення виконання планових показників наповнення бюджету по кожному податку і збору, а також в розрізі областей, де виявлено, що найбільші втрати надходжень місцевих податків та зборів за останній рік були в найбільш постраждалих від війни областях.

- Плата за землю займає найбільшу частку у складі податку на майно. Розглянувши надходження по платі за землю, що справляється з юридичних осіб так і з фізичних, домінує форма землекористування не через право власності, а через взяття в оренду земельні ділянки. Помітили значне збільшення обсягу плати за землю у 2019 році через скасування пільги на земельні ділянки, наданих для залізниць, зокрема проведення інвентаризації земельних ділянок, наданих у користування та оренду. А у 2020 році причиною зниження надходжень є поширення коронавірусної хвороби, через що були введені пільги з плати за землю, зокрема, за період з 1 березня по 30 квітня 2020 року плата за землю не нараховується та не сплачується фізичними або юридичними особами. Дослідивши темпи росту надходжень плати за землю за 2022 рік до 2021 року по областях, можна зробити висновок, що їх рівень виконання залежить від стану ведення бойових дій у регіонах нашої країни. Немає приросту до попереднього року по таким областям: Харківська, Донецька, Луганська, Запорізька та Херсонська. Що стосується Одеської області, то там податкові надходження від плати за землю з юридичних осіб щороку мають зростаючу тенденцію, окрім винятком є 2022 рік. У 2021 р. порівняно з 2020 р. надходження від цього податку збільшилися у 1,1 рази. Податковий борг по земельному податку перевищував борг з орендної плати, однак у 2022 році навпаки. Така зміна може бути обумовлена тим, що у 2022 у зв'язку з воєнним станом багато підприємств обрали спрощену систему оподаткування; збільшилася кількість платниками укладених договорів оренди.

- У період останніх років 2022 – 2023 коли, на жаль, у нашій країні панує війна, на стан податкових надходжень безумовно це впливає. Проте, незважаючи на складну ситуацію, платники Одеської області у складний воєнний час продовжують підтримувати державу, при цьому сумлінно сплачуючи до бюджету податки. Спостерігалася змішана тенденція надходжень з місцевих податків і зборів з юридичних осіб. Зменшення відбувається з транспортного податку, що пов'язане зі скороченням переліку авто, з яких потрібно платити податок. Відповідно до переліку легкових автомобілів, які підлягають оподаткуванню транспортним податком у 2021 році – 249, у 2022 – 186 автомобіля. Надходження плати за землю і податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки за 2022 рік зменшилися порівняно з попереднім роком через зміни до податкового законодавства, якими протягом березня 2022 року по 31 грудня року, наступного за роком, в якому припинено або скасовано воєнний стан, не нараховується та не сплачується плата за землю (земельний податок та орендна плата) та податок на нерухоме майно,

відмінне від земельної ділянки, на територіях, де ведуться (велися) бойові дії або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями російської федерації. Що стосується туристичного збору на сьогоднішній він демонструє негативні та нестабільні надходження до бюджету оскільки спочатку через пандемію COVID-19, а зараз через воєнний стан в країні туризм на паузі. Розглянуто окремо показники по кожному податку і збору по надходженням за 2023 рік станом на 01.10.2023, а саме: показник доходів за січень – вересень, виконання плану, темп росту до надходжень попереднього року, сума боргу. Крім цього, продемонстровано ТОП - 7 боржників - юридичних осіб по кожному місцевому податку і збору Одеської області.

- За допомогою функції «Тенденція» в Excel застосували економіко-математичне моделювання через побудову трендових моделей та однофакторної, спрогнозувавши надходження місцевих податків і зборів з юридичних осіб до місцевих бюджетів України на 2024 - 2025 роки. Звісно вірогідність похибок при прогнозуванні надходжень існує, на що впливають деякі фактори.

- Розглянуто можливість застосування зарубіжного досвіду справляння місцевих податків і зборів в Україні на прикладі розвинутих країн, Франції, Польщі, США, Великобританії.

- У цілому проблемними питаннями, на наш погляд, є: схеми мінімізації податкових зобов'язань та взагалі ухилення від сплати; відсутність повних відомостей в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та земельному кадастрі щодо прав власності користування земельними ділянками до 2013 року, вузька база оподаткування транспортним податком, проведення нормативно-грошової оцінки земель, некоректність визначення цільового призначення землі, неефективність певних податкових ставок, доволі широкий перелік пільг та встановлення юридичними і фізичними особами пільг без правомірного їх використання, невеликий перелік місцевих податків і зборів для стягнення.

- Шляхи вдосконалення справляння місцевих податків і зборів: підвищення контролю та формування податкової культури у платників податків; створення повної бази земельних ділянок з проведенням інвентаризації всіх земельних ділянок та об'єктів нерухомого майна; перегляд пільг для окремих категорій, своєчасне проведення нормативно-грошової оцінки земель, розширення бази оподаткування транспортним податком, створення при виконавчих комітетах місцевих рад груп по наповненню місцевих бюджетів за участю працівників податкових органів, Державного земельного кадастру; проведення роз'яснення серед платників податків щодо прийняття рішень, шляхів наповнення бюджету; розширення переліку місцевих податків та зборів, що можуть бути введені органами місцевого самоврядування на відповідній території.